

FUNDACIÓ
BARÇA

Cap **na** fora de joc
nen

COL·LECCIÓ FUNDACIÓ

EL BULLYING DES DE LA MIRADA DELS ADOLESCENTS I ELS EXPERTS

ANNA CASALS
MARIONA MARTORELL
MARTA DE LA CRUZ

ESTER MORILLAS
LAURA SABATÉ

02

PRÒLEG

EL bullying no és un joc de nens, és una forma de violència i una vulneració dels drets dels infants, amb greus conseqüències en la seva vida, tant en el present com en el seu desenvolupament com a adults.

Els estudis posen en evidència que 1 de cada 10 infants pateix assetjament. No obstant i com està demostrat, per evitar i prevenir el bullying es requereix una resposta consensuada que compti amb la col·laboració del conjunt de la societat, i especialment de tots els agents educatius.

Per aquest motiu, la Fundació Barça des de la temporada 2016/17 va fer un pas endavant en el seu compromís i va iniciar el programa de prevenció del bullying a Catalunya, que forma part d'una de les seves línies estratègiques: la de prevenció de la violència infantil i juvenil.

La celebració del 1r Simposi contra el Bullying, a l'abril del 2017, va esdevenir un punt d'inflexió i el tret de sortida.

Des d'aleshores, el programa #ContraElBullying va fixar com a objectiu la reducció de la seva prevalença a través d'estratègies com la prevenció del bullying mitjançant una metodologia pròpia que utilitza l'esport com a eina, la sensibilització sobre la problemàtica, la incidència en la lluita contra l'assetjament entre iguals i la generació de coneixement sobre la temàtica.

En aquesta línia, al llarg de l'any 2018 es va realitzar una avaluació quantitativa i qualitativa de la mà del Grup Garden Insights i amb la col·laboració d'Adolescents.cat, que recull la mirada dels adolescents i d'experts de diferents àmbits sobre el bullying i el ciberbullying.

Aquest document resumeix la percepció subjectiva dels adolescents i de professionals del sector i pretén no només contribuir a un millor coneixement de la problemàtica, sinó oferir eines d'actuació.

JORDI CARDONER

Vicepresident primer
del FC Barcelona i
Vicepresident primer
de la Fundació

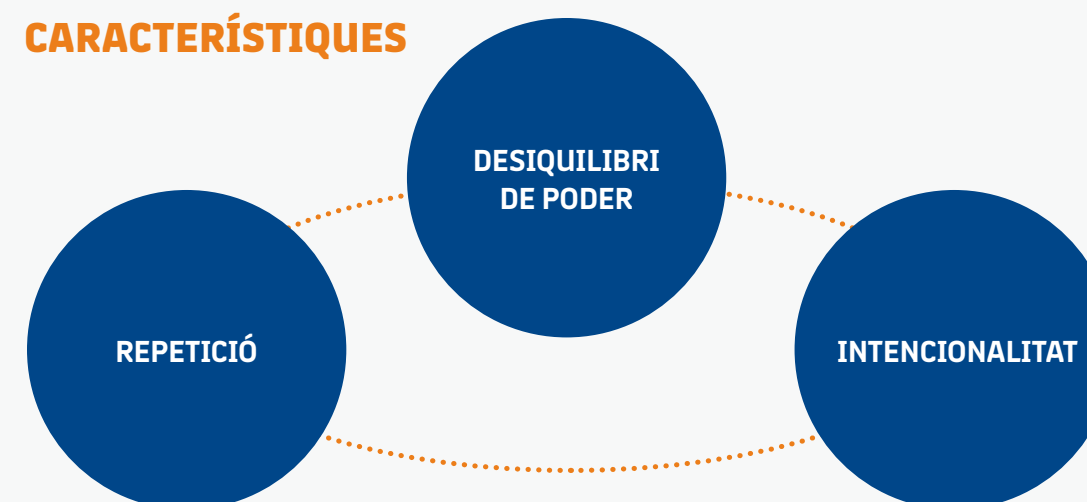
L'ABAST DEL PROBLEMA

SABEM QUÈ ÉS EL BULLYING?

“Conducta de persecució física i/o psicològica que fa un nen/a contra un altre/a, al qual tria com a víctima de repetits atacs. Aquesta acció negativa i intencionada situa la víctima en posicions de les quals difícilment pot sortir pels seus propis mitjans.”

(Olweus, 1993).

CARACTERÍSTIQUES

ROLS

(Ortega, 2005)

TIPUS DE BULLYING

“(e. g. Curelaru, Iacob y Abălașei, 2009; Farrington, 1993; Monks et al., 2008; Olweus, 1991, 1993, 1994, 1999, 2005; Ortega y Mora-Merchán, 2000; Smith, 1989; Smith y Brain, 2000)”

COM ABORDA EL BULLYING LA FUNDACIÓ BARÇA?

PREVENCIÓ
A LES AULES

GENERACIÓ DE
CONEIXEMENT

SENSIBILITZACIÓ -
CAMPANYES

PREVENCIÓ A
L'ESPORT I A TRAVÉS
DE L'ESPORT

El programa #ContraElBullying de la Fundació Barça engloba els àmbits següents:

A

PREVENIR EL BULLYING:

La Fundació Barça ha dissenyat una metodologia que fa servir l'esport com a eina educativa. Aquest enfocament facilita recursos tant als mestres (centres educatius de primària), com als tècnics/entrenadors esportius (clubs, federacions) per evitar que es produeixi el bullying tant a l'àmbit esportiu com a l'escolar.

B

SENSIBILITZAR SOBRE LA PROBLEMÀTICA DEL BULLYING:

Es fomenta la presa de consciència a través de tallers educatius, que utilitzen dinàmiques esportives, adreçades a les escoles de Catalunya. Alhora el Barça esdevé l'altaveu per difondre missatges de "0 tolerància" davant del bullying. Amb aquest objectiu el 2018 es va celebrar la I Festa de la Convivència- una commemoració lúdica infantil que va permetre sensibilitzar infants i famílies.

C

GENERAR CONEIXEMENT I INCIDIR EN LA LLUITA CONTRA EL BULLYING:

La Fundació Barça ha constituït el seu consell assessor de bullying i compta amb la col·laboració de diferents grups de recerca per fer una diagnosi de la problemàtica i definir un full de ruta amb recomanacions en la lluita contra l'assetjament entre iguals.

MÈTODE DE L'AVALUACIÓ

Els infants i joves són subjectes de drets i ahora protagonistes del seu desenvolupament. En coherència amb aquest plantejament, la Fundació Barça considera cabdal recollir la seva veu, especialment en aquells aspectes que els afecten.

Amb aquest objectiu, s'ha portat a terme una avaluació que combina diferents tècniques de mostreig i que ha permès obtenir una radiografia quantitativa i qualitativa durant l'any 2018.

8.601 5

Opinions d'adolescents (entre 14 i 18 anys) de tot Catalunya, a través de la plataforma Adolescents.cat. Les dades s'han recollit mitjançant la metodologia CAWI (Computer Assisted View Interviewing).

Experts de diferents àmbits, que ens aporten la visió des del punt de vista psicològic, antropològic, pedagògic, jurídic i des dels cossos de seguretat.

A més, s'han dut a terme entrevistes aparellades a 14 adolescents entre agressors, testimonis actius i passius, així com víctimes.

Per altra banda, s'han realitzat dos focus groups utilitzant la metodologia Design Thinking amb 30 adolescents que han compartit propostes per a la prevenció del bullying.

El nostre agraïment als experts Carme Tello, Guillem Gosset, Irene Montiel, Jordi Collell, Mohamed El Amrani i Silvia Carrasco; així com als 8.645 adolescents que hi han participat.

MIRADA DE L'EXPERT

PRINCIPALS RESULTATS

Els experts exposen a continuació les conclusions principals més rellevants i significatives. Alhora presenten una radiografia sobre les dificultats, barreres i reptes que perceben davant del bullying. A partir de les conclusions obtingudes s'ha fet una classificació en tres àmbits: escolar, familiar i la societat en general.

ÀMBIT ESCOLAR

CONCEPTUALMENT

- Manca d'una visió sistèmica del fenomen.
- Manca de centrar esforços en la detecció precoç.
- En cas d'assetjament, les estratègies han de posar el focus en el conjunt del grup (no només en la víctima i l'agressor).

En l'àmbit escolar i pel que fa al tractament conceptual de la problemàtica, els experts conclouen que manca una visió sistemàtica del fenomen i afegeixen que els esforços a detectar l'assetjament de manera precoç són insuficients. Finalment, indiquen que un cop es produeix el bullying, les estratègies per fer-hi front han de posar el focus en el conjunt del grup i no només centrar-se en la víctima i l'agressor.

A NIVELL DE COMPROMÍS I CONSCIENCIACIÓ

- Mancances en el treball en els vincles afectius, habilitats socials i emocionals, així com la cohesió del grup, a l'aula.

Pel que fa al nivell de compromís i conscienciació, es conclou que falten espais per treballar la cohesió grupal i la creació de vincles afectius i habilitats socials i emocionals als centres educatius de secundària.

- Professorat docent amb actituds estereotipades, i manca de recursos per gestionar el conflicte, fomentar l'autoestima, la resiliència i vincles més afectius.
- Dificultats a educar en el bon ús de les noves tecnologies.

El professorat docent no disposa dels recursos per gestionar el conflicte, fomentar l'autoestima, la resiliència i crear vincles més afectius amb els alumnes. A més, actua bastant-se en actituds estereotipades i té dificultats a educar en el bon ús de les noves tecnologies.

A NIVELL D'ACTITUD

- Existeix una actitud defensiva del centre escolar.

Quant a l'actitud, els experts indiquen que els centres escolars mantenen en general una actitud defensiva davant la possible existència de bullying al centre.

A NIVELL FUNCIONAL

- Els protocols no es coneixen ni comparteixen amb el conjunt de la comunitat escolar (famílies, monitors extraescolars i lleure...).
- Falta una figura formada, referent i validada al centre escolar.

ÀMBIT FAMILIAR

A NIVELL DE COMPROMÍS I CONSCIENCIACIÓ

- Dificultat en la cohesió i acompanyament familiar, així com en la implicació en l'ús de les noves tecnologies.
- Falta exigència d'un aval de qualitat dels centres educatius vers la prevenció i intervenció.

Pel que fa a les famílies, es troben amb dificultats per exercir el seu rol educatiu, conciliar la seva vida familiar i laboral, així com acompanyar en l'ús de les noves tecnologies. "Fa falta que les famílies demanin als centres educatius quin és el pla d'actuació vers el bullying, des de la fase de prevenció, no només en la intervenció".

A NIVELL D'ACTITUD

- Existeix una actitud defensiva per part de les famílies quan es manifesta un cas de bullying.

A NIVELL FUNCIONAL

- Les famílies no coneixen els protocols.

SOCIETAT EN GENERAL

CONCEPTUALMENT

El bullying no es pot entendre com un ens independent i aïllat, sinó que s'ha d'entendre com un dels símptomes d'una malaltia sistèmica.

A NIVELL D'ACTITUD

Es té una actitud de culpabilització: es passa de la banalització al drama, amb tendència a jutjar; posició que no deixa avançar en la problemàtica.

A NIVELL FUNCIONAL

Els protocols són poc eficients i es desconeixen. Manca una articulació entre els diferents àmbits i experts en la temàtica.

A NIVELL COMUNICATIU

Només es parla del problema, però no de la solució. I no s'aborden els aprenentatges i les oportunitats de millora que representa per al conjunt de la societat.

PROPOSTES D'ACTUACIÓ

El bullying no sorgeix de sobte. Generalment, comença a gestar-se a la primària. Una prevenció adequada hauria d'actuar en l'etapa de primària i de forma integral.

1. Prevenció de base per minimitzar els efectes: Incidir des de l'escola en la gestió de les emocions i l'educació en valors durant tot el procés educatiu, amb especial èmfasi en el treball en l'autoestima i la resiliència per estar més protegits davant d'un assetjament.
2. Formar el conjunt de la comunitat educativa (educadors, monitors, famílies) en iniciatives en pro de la cohesió grupal i la bona convivència.
3. Fomentar l'escolta activa entre famílies i educadors, i que alhora impliquin la participació dels infants.
4. Ser sensibles en els senyals d'alerta per poder aturar l'engranatge, sigui quin sigui el nivell d'intensitat de l'assetjament.
5. Promoure un enfocament constructiu en els mitjans de comunicació, enfocat en la solució del problema.
6. Comptar amb les tecnologies i les xarxes socials com a aliades en el procés de prevenció i detecció.
7. Buscar referents on els adolescents puguin identificar-se o emmirallar-se de manera positiva.
8. Incrementar la investigació de la problemàtica per poder transferir coneixement a l'aula.

MIRADA DELS ADOLESCENTS

PERCEPCIÓ DELS ADOLESCENTS EN XIFRES:

54%

dels enquestats han estat **implicats directament o indirectament en un cas de bullying**, ja sigui com a víctimes, agressors, testimonis passius o actius

+50%

dels enquestats manifesta que el **bullying és la primera preocupació dels adolescents**, davant de les drogues i el fracàs escolar

32%

No obstant, com a diferència destacable, els enquestats amb **perfil d'agressor mostren un nivell de preocupació considerablement més baix** (a un 32% els preocupa en primer lloc), el mateix percentatge igualant-se envers el fracàs escolar.

55%

Considera probable estar **exposat al bullying en el futur**.

80%

Tenen la percepció que, tot i havent-hi mesures per fer-hi front, **el bullying continuarà existint en el futur**; tant en els **perfils de víctimes i agressors** com en el de **testimonis** (actius i passius).

+70%

Que el tipus de bullying, tant el viscut per la víctima com el produït per l'agressor de manera més freqüent, és en més d'un 70% **l'aïllament, com les formes verbals directes** (insults, humiliacions, comentaris despectius...).

20%

Amb molta diferència (un 20%), **destaquen haver viscut: atacs físics, a través de xarxes socials i als objectes personals** (tirar material, amagar, fer malbé...)

90%

De les víctimes reconeix que el **bullying els ha provocat un intens sofriment**.

30%

No sabrien on demanar ajuda

65%

Voldria demanar ajuda als pares o mares

45%

Voldria demanar ajuda als amics.

20%

No obstant, només un 20% **demanaria ajuda a personal docent**

APRENENTATGES

RADIOGRAFIA DEL 'BULLYING' A SECUNDÀRIA A CATALUNYA SEGONS LA MIRADA DELS ADOLESCENTS I/O DELS EXPERTS

ENTENENT EL FENOMEN

"EL BULLYING: FÀCIL DE PRODUIR-SE, DIFÍCIL DE DETECTAR"

- La percepció de l'assetjament tendeix a minimitzar-se i no se'n coneix la magnitud. Per tant, passa desapercbut. L'assetjament que pot patir una mateixa víctima es pot allargar fins un mínim de 3-4 anys.

DOCENTS:

"És cosa de nens, ja deixaran de molestar-te".

TESTIMONIS I AGRESSOR:

"No demostrava que ho passés tan malament"

VÍCTIMA:

"Ho han fet sempre, ells són així"

- La víctima aguanta en silenci i les dinàmiques perverses es consoliden, sent cada vegada més difícil de trencar-se.
- Les famílies normalment són les últimes a assabentar-se'n.

"EL BULLYING DINTRE D'UNA SOCIETAT COMPETITIVA, NARCISISTA, HIPEREXIGENT, INDIVIDUALISTA I MITÒMANA"

Els adolescents viuen de l'aplaudiment i el reconeixement social. El que està bé, mola, i el que no, es jutja en funció del nombre de seguidors. Així doncs, la provocació i la capacitat de riure's de l'altre són les principals estratègies per aconseguir notorietat.

- "El poder de l'etiqueta"
- Educació basada en la sobreprotecció i l'elogi
- Desensibilització a la violència
- El teu valor es medeix en números
- Qui té més seguidors i més ratis és el líder

Un abordatge efectiu del bullying requereix tenir en compte aquest context, evitant tractar-lo de forma aïllada i desconexa d'aquesta realitat.

FACTORS DE RISC

"L'INSTITUT COM A CAMP DE BATALLA"

El centre educatiu es converteix en un camp de batalla on només sobreviu el més fort. Les necessitats individuals imperen per sobre de la cohesió grupal.

- El conflicte es normalitza i forma part del dia a dia: les línies entre el conflicte diari i el bullying són difoses.
- Els adolescents s'organitzen en estructures jeràrquiques

Cada alumne té una etiqueta i pertany a una casta. Un cop formen part d'una, tenen gran dificultat per sortir-ne.

- Extrema competitivitat, pressió i rivalitat més enllà de les aules: Els adolescents viuen en constant exposició social i hiperexigència (nombre de likes, followers...). El rendiment acadèmic és una exigència més.

VÍCTIMA:

"Venen, donen la lliçó, i se'n van. Ni ens miren"

"UN INSTITUT EXCESSIVAMENT ACADÈMIC I POC HUMÀ"

L'alumne se sent sol i desprotegit davant del conflicte: absència d'una figura que vetlli per la seguretat emocional de l'alumnat i una educació en valors efectiva.

- Es desvaloritza la figura del docent i l'adolescent no el reconeix com un referent: l'alumne critica la seva manca de motivació i d'implicació emocional envers els alumnes.
- El currículum educatiu a secundària prioritza l'aprenentatge acadèmic

VÍCTIMA:

"Ens ensenyen coses inútils, però no el més important, respectar-nos entre nosaltres, tolerar-nos"

ESTRATÈGIES DE SUPERVIVÈNCIA PER SER ACCEPTAT AL GRUP

- Posicionar-se al costat del més fort per protegir-se de mofes i humiliacions. Sovint implica ser còmplice. Intentar passar desapercbut en cas de ser encasellat, amb resignació i acatant l'etiqueta negativa: friquí, pringat, marginat.
- Callar quan es pateix; no explicar-ho a ningú: per por de ser rebutjat o no ser entesos pel professorat o per les famílies.

EL PROFESSORAT COM A OBSERVADOR PASSIU

Des del punt de vista dels adolescents, el professorat no fa prou:

- Minimitzen el problema perquè només perceben una sola acció, però no la trajectòria de l'agressió en qüestió.
- Normalitzen el fenomen i ells mateixos poden arribar a mostrar indiferència davant insults i marginació.
- Poden sentir-se seduïts per l'encant del més fort i no empatitzar amb el més dèbil. De vegades l'agressor pot ser l'alumne més brillant i més col·laborador (delegat, mediador), mentre que la víctima sol ser retreta, problemàtica o invisible.

*“Parla! Explica-ho!
No esperis un dia més!”*

MIRADES

“PERCEPCIÓ DE LA VÍCTIMA”

- Les víctimes fan tot el possible per evitar anar a l'institut. Voldrien ser invisibles i desaparèixer.
- Les víctimes pensen que el principal motiu és la seva personalitat sensible, poc combativa i reservada. La bondat és símptoma de debilitat i falta de recursos per sobreviure en el “camp de batalla”.
- A les víctimes els costa demanar ajuda perquè veuen agressió a agressió, però no una repetició. A més, els és difícil explicar-ho per la vergonya que suposa mostrar la seva vulnerabilitat i en verbalitzar-ho es fa realitat.
- Creuen que l'etiqueta de víctima els acompanyarà tota la vida, malgrat que el conflicte s'hagi resolt. La construcció de la seva identitat anirà de la mà d'aquest estigma.

VÍCTIMA:

“Suposo que sent com soc, era difícil que no m'ho fessin”

“PERCEPCIÓ DE L'AGRESSOR”

- L'agressor és també una víctima: és víctima de si mateix; ja sigui perquè necessita sentir-se superior o admirat; perquè sent ràbia o frustració. Per tant, mostra una actitud narcisista que s'alimenta de l'elogi del grup, amb baixa capacitat per empatitzar amb el patiment aliè.
- L'agressor té dificultats per deixar d'agredir pel reforç positiu que li dona el grup, perquè interpreta l'altre com una provocació, i per la poca consciència del mal que fa.

AGRESSOR:

“Ha estat amb els anys que m'he adonat del mal que li vaig fer. Ell callava, jo no sabia que patia tant”

L'AGRESSOR VIU ALIÈ AL MAL QUE FA

Els agressors també passen per diferents fases en relació a sentiments i emocions viscudes en el procés del bullying.

MENTRE DURA EL BULLYING

- Superioritat, reconeixement social, lideratge, valorat pel grup i legítimat

QUAN SURT A LA LLUM

- Desconcert, negació i ràbia contra la víctima

VISTA AMB PERSPECTIVA

- Culpa o remordiment, autocompassió, ràbia contra si mateix i ràbia contra qui va legimitar l'agressió

Els agressors es queixen que l'escola no va saber posar límits a la situació ni parar-li els peus. L'escola no va actuar per frenar el bullying tot i ser-ne conscient. Critiquen durament la falta d'implicació de l'escola i se senten sols per mirar d'ajudar-se a si mateixos per deixar d'agredir.

“PERCEPCIÓ DE L'OBSERVADOR”

L'observador, ja sigui actiu o passiu, és l'element clau que ajuda a ancorar els rols de poder. Tant l'aplaudiment a l'abús com la passivitat i la indiferència davant la injustícia fan que l'agressor es vegi empoderat en la seva actitud.

L'agressor crea l'etiqueta i el grup d'observadors la mantenen i reforcen.

QUINS SÓN ELS OBSERVADORS?

- Aquells que participen junt amb l'agressor

OBSERVADOR ACTIU PASSIU

- Aquells que el minimitzen i miren cap a un altra costat
- Aquells que senten més por que rebuig

Els observadors poden ser tant alumnes, com professors com pares. És tot aquell que és testimoni del que passa i no fa res per evitar-ho, ja sigui per participació, minimització o impotència.

En el moment en que un observador fa alguna cosa es converteix en un DESACTIVADOR, que deixa de sostenir i donar suport a la agressió... Però amb el moviment d'un de sol no n'hi ha prou.

OBSERVADOR ACTIU:

“Qui agredia era el meu amic. En realitat, em feia gràcia. Tothom ho feia, era normal”

OBSERVADOR QUE MINIMITZA:

“No és per tant”. “És un pesat, s'ho està buscant”. “No fa res per defensar-se”. “És que és estrany, és normal que es fiquin amb ell”. “No és el meu paper”. “Hi ha gent que no sap acceptar una broma”.

OBSERVADOR QUE SENT POR:

“Si el defensés, es ficarien en mi”. “Si fos només un..., però és tota la classe... Què puc fer jo?”

IDEES CONTRA EL 'BULLYING' DES DELS MATEIXOS ADOLESCENTS

ARREL DELS 2 FOCUS GROUPS QUE S'HAN REALITZAT UTILITZANT LA METODOLOGIA DESIGN THINKING AMB 30 ADOLESCENTS, COMPARTIM LES SEVES PROPOSTES PER A LA PREVENCIÓ DEL BULLYING.

IDEA 1 "ESCAPA DEL 'BULLYING'"

Projecte que proposa convertir les hores de tutoria en un Escape Room.

S'inclou el desenvolupament d'una guia per als tutors i joves per convertir l'aula en un lloc d'aprenentatge per a poder identificar els diferents rols que intervenen en el fenomen del bullying. El joc consisteix a superar diferents reptes i jocs a l'aula per escapar del bullying.

IDEA 2 UNARAÓAJUDAR.COM

Iniciativa que proposa la creació d'un web i d'una app amb recursos per prevenir l'assetjament escolar.

El que es pretén és que cada centre educatiu tingui un espai personalitzat dins de la pàgina web, on es comparteixin iniciatives contra el bullying. Una viquipèdia contra l'assetjament construïda entre tota la comunitat educativa.

També inclou un canal de comunicació directa per tots aquells joves que necessiten ajuda.

IDEA 3 "COMPARTIM VALORS"

Projecte que consisteix en la creació d'un joc de rol que està dinamitzat per joves dels diferents instituts i que permet a infants de primària poder descobrir què és el bullying i com es pot construir una millor convivència a les aules.

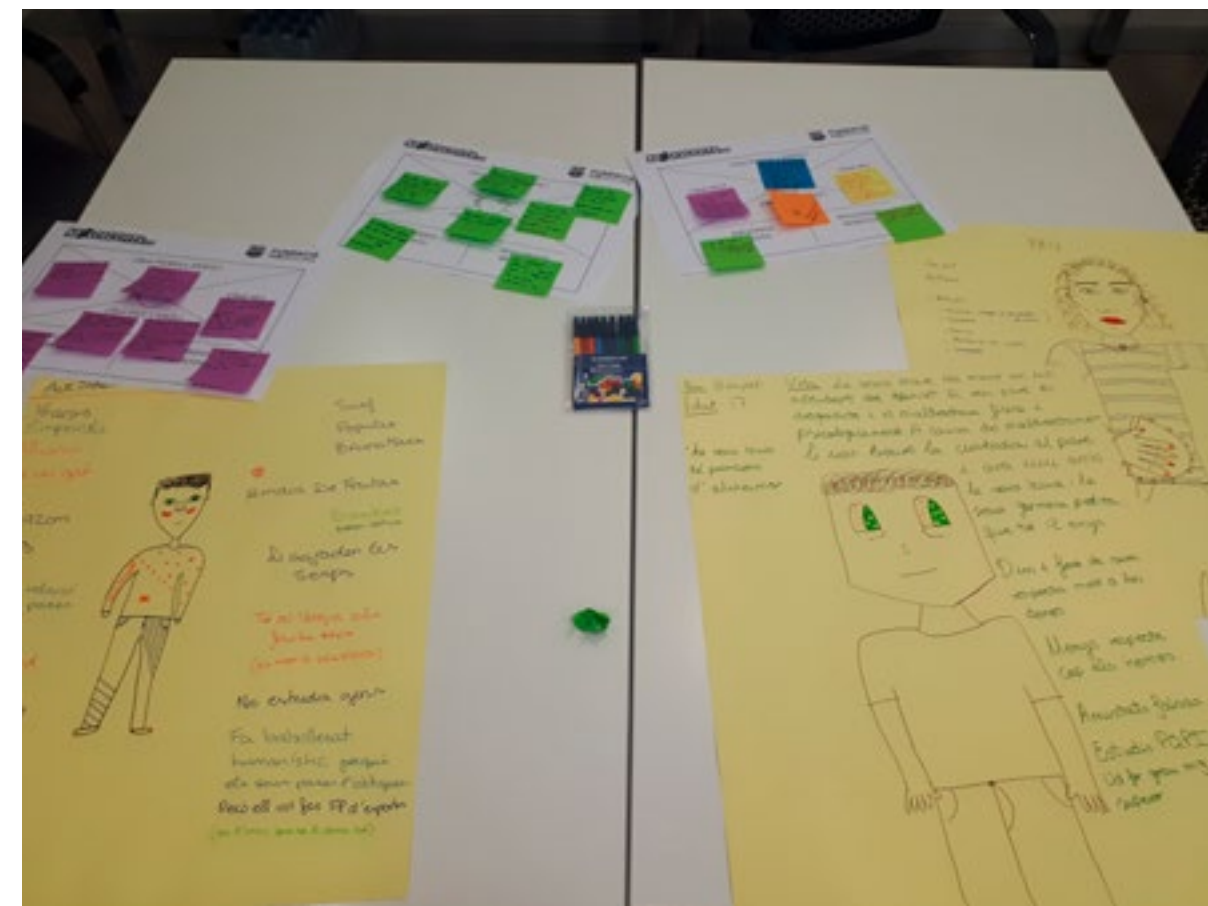
D'aquesta manera, s'utilitza la gamificació i la mentoria com a estratègia per eradicar el bullying, però sobretot per establir un diàleg entre infants i joves.

IDEA 4 "CERCLE OBERT"

Proposta que implica l'organització d'un esdeveniment anual que proposa als centres escolars durant tot un dia i de manera simultània organitzar activitats, jocs i tallers per recaptar fons per al bullying.

Una espècie de marató contra l'assetjament, on es vagi actualitzant un marcador amb els diners recaptats al llarg del dia en una pàgina web.

Un cop fet el recompte s'obre un procés de recepció de propostes i idees contra el bullying. La quantia recaptada es destina a fer realitat la idea més votada.

PROPOSTES D'ACCIÓ

El bullying és com una plaga, un símptoma que reflecteix un sistema de valors i creences no sanejat i que la seva falta de prevenció i abordatge genera conflictes i seqüeles a milers d'infants i joves.

Gràcies a les aportacions dels experts i dels adolescents participants, destaquem les següents propostes d'acció:

1 PREVENCIÓ

- Promoure hàbits sans des de la infància per crear consciència de l'altre i del grup: dinàmiques per conèixer els altres i sentir-se part d'un tot.
- Crear un espai regular per créixer emocionalment, a través d'experiències vivencials. Exemples: Bústia de suggeriments, desitjos, problemes...; metodologies actives-roll playing.
- Formar i acompanyar les famílies per explicar la importància de l'autoestima i la capacitat de resiliència: grups de pares, pautes de parentalitat positiva, sessions formatives...
- Crear material audiovisual sobre creences i valors positius (pel·lícules, dibuixos, curts, documentals...)

2 DETECCIÓ PRECOÇ

- Fer accessible a l'estudiant una figura de referència en cada centre (extern, intern, docent o expert), perquè l'alumne sàpiga a qui recorre o a on pot acudir. Algú amb vocació, actitud i amb els coneixements necessaris.
- Formar i informar sobre quins són els senyals d'alerta (menys rendiment, tristesa, aïllament...)
- Realitzar tests als alumnes per identificar el clima de convivència, els perfils i les conductes de risc.
- Garantir canals de comunicació confidencials per a l'alumnat.

3 INTERVENCIÓ

- Protocol de coordinació interinstitucional: assegurar el treball en xarxa en què es visibilitzi un punt físic per a recepció de consultes, demandes i seguiment (legal, psicològic).
- Crear una nova llei que reguli l'assetjament entre iguals.
- Promoure un segell de qualitat per als centres educatius i extraescolars.

FUNDACIÓ BARÇA

Cap **na** **na** fora de joc

Gener 2019

**FUNDACIÓ
BARÇA**

Amb la col·laboració:

COL·LECCIÓ FUNDACIÓ

Aquesta col·lecció té com a finalitat explicar els projectes i la tasca de la Fundació Barça, així com crear un espai per a l'estudi i la reflexió de temes socials. És un pas més en el compromís de la Fundació per donar a entendre el món en el qual vivim.